

NAUJAS DANGIŠKASIS GLOBĖJAS: KAI KURIE OPINIO SANCTITATIS ASPEKTAI ISTORINIUOSE IR LITERATŪRINIUOSE PAL. JUOZAPATO GYVENIMO ŠALTINIUOSE XVII A.

Mintautas Čiurinskas

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius

mintautas.ciurinskas@flf.vu.lt

Straipsnio tikslas – pasekti, kaip šventumo garsas (*odor sanctitatis, opinio sanctitatis*) rašytinėje tradicijoje, atspindinčioje gerbimo, hagiografijos raidą ir beatifikacijos procesą, transformuojasi į „kanoninio“ ir meninio gyvenimo aprašymo formas. Vienas iš svarbių tokios transformacijos momentų ir postūmių – dangiškojo globėjo visuomeninės, bendruomeninės funkcijos radimasis ir sklaida, kankinystės šventumo ir šventojo anapustinės globos apraiškos, jų suvokimas visuomenėje. Gera galimybė stebėti šiuos ir kitus reiškinius yra Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau – LDK) bei visos Abiejų Tautų Respublikos šventojo Juozapato atvejis, pažymėtas Baroko epochos prieštaravimo, civilizacijų ir tikybų sąvartos ženklais. Analizei daug galimybių teikia pakankamai gerai išlikę šį procesą atspindintys šaltiniai. Straipsnyje remiamasi XVII a. pal. Juozapatui Kuncevičiui skirta raštija.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Brastos bažnytinė unija, XVII a. lietuvių literatūra lotynų kalba, XVII a. lietuvių literatūra lenkų kalba, biografija (literatūrinė forma), hagiografija, šv. Juozapas Kuncevičius.

Šis straipsnis yra bandymas sekti ir, remiantis šaltiniais, atskleisti kai kurių pal. Juozapato „embleminių“ gyvenimo momentų priešistorę ir jų susiklostymo istoriją hagiografijoje, literatūroje. Visų pirma tu, kurie susiję su stebuklingų įvykių, priskiriamų jo asmeniui, sklaida. Išlikę tekstai kartais mums leidžia atsekti šv. Juozapato asmens bruožų, gyvenimo įvykių vaizdavimo tradiciją iki pat pirminių – gyvų juos mačiusių liudininkų pasakojimų (daugiausia tai liudijimai duo-

dant parodymus beatifikacijos procese, kurie yra išlikę ir publikuoti). Taip atskirais atvejais atsiskleidžia kelias nuo paties istorinio įvykio per jo asmeninę, visuomeninę interpretaciją ir recepciją iki vėlesnio apmąstymo ir atvaizdavimo įvairiomis literatūrinėmis formomis, taip pat emblemos forma ir kompleksiniu jos deriniu su elogijo žanru, kaip yra Andriejaus Młodzianovskio toliau aptarsimame veikale *Icones symbolicae vitae et mortis B. Iosaphat* (1675). Stebuklams šioje raštijoje

THE NEW HEAVENLY PATRON: SOME ASPECTS OF *OPINIO SANCTITATIS* IN THE 17TH CENTURY HISTORICAL AND LITERARY SOURCES OF BL. JOSAPHAT'S LIFE

Mintautas Čiurinskas

KEYWORDS: Union of Brest, 1596; biography as a literary form; Lithuanian literature in Latin – 17th c.; Lithuanian literature in Polish – 17th c.; hagiography; Kuntsevych, Josaphat of Polotsk, Saint.

SUMMARY

This article aims to trace how the sound of holiness (*odor sanctitatis, opinio sanctitatis*), which spread throughout the society following the death of the martyr Josaphat Kuntsevych (the Archbishop of Polotsk Uniates), reverberates in the written tradition and is transformed into the “canonical” hagiographical and artistic literary form of the description of a life. One of the most important moments in this transformation comes in the form of the appearance and spread of the public and communal function of the heavenly patron and the manifestations of the ulterior protection of the saint. Prior to beatification taking place, some witnesses had confirmed him by choosing to venerate him as their personal patron or even the patron of their congregation or army. The analysis's conclusions are made promising by the relatively intact state of the surviving sources for St. Josaphat's beatification

(which took place in 1648), the process of canonization, and the literary and other texts devoted to the Saint. The article makes reference to 17th century writing devoted to Josaphat Kuntsevych. Texts by Juozapas Velaminas Rutskis, Rapolas Korsakas, Joachim Morochowski, Jakub Susza and Andrzej Młodzianowski and others are given wider discussion, as are the documentary witnesses of 1628 and the records of the completed processes in 1637. These sources help us to reveal the prehistory of some “emblematic” moments from St. Josaphat's life and the history of their “crystallization” in hagiography and literature. Of prime importance are those moments that are related to the miracles. These were the moments that were watched most closely by the society because such miracles were witness to the heavenly and protective effect of the Saint Archbishop after his martyrdom. Looking back upon the history of St. Josaphat's cult, we can see that the relics and the practises relating to their “usage” were an obvious signs of the spread of *opinio sanctitatis* and its effect in the Baroque society of the 17th century's GDL.

The remaining texts (especially the surveys of witnesses) allow us to trace St. Josaphat's personal features and the tradition concerning the depiction of his life, which reaches back to the primary narratives recorded by the witnesses who saw them. In some cases a path reveals itself, beginning with the historical event itself and the personal and public interpretation of it, continuing through to the reception and later consideration and depiction of it in various literary forms. Those forms involve a biographical narration, homiletics, poems, and the combination of an emblem with the genre of eulogium as has been discussed in the work by Andrzej Młodzianowski *Icones symbolicae vitae et mortis B. Iosaphat* (1675).